

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

XIX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

bitorem: Non mediocris est fraterni amoris vsura, nec vilis naturæ fors, quam cumulauit, incrementum virtutis. Possum ferre, si citò cogar exoluere.

PASSIO S. Ianuarij Episcopi Beneuentani, Festi & Proculi Diaconorum & sociorum, describitur in Vita sancti Sossij Leuitæ & martyris, infra 23. Septembris. Itaque Lectorem eò remittimus.

MARTYRIVM SANCTORVM MARTYRVM
TROPHIMI, SABBATII, ET DORYMEDONTIS:

autore Simeone Metaphraste.

TROPHIMO Probo tenente scepra Imperij Romanorum, Vicarij magistratu Antiochiæ fungebatur Atticus, quem etiam vocabant Heliodorum. Cùm perageretur autem exitialis natalis Daphnæ Apollinis, Antiochia quidem, vt est consentaneum, in tripudijs, ebrietatibus & sacrificijs totum diem transigebat. Illo autem die ex externa regione aduenientes Trophimus & Sabbatius, viri pij & adoratores veritatis, sed quorum nondùm erat manifesta pietas, cùm animarum tantam adspexissent captiuitatem, grauitè & ex imo pectore suspirans Trophimus: Deus, exclamauit, (voci quoque commixtis lachrymis) qui verbo quidem ex ijs, quæ non erant, vniuersum constituisti, hominem autem ad imaginem tuam propria manu es fabricatus, tu benignè nunc adspice, & eripe istos à manu aduersarij. Hæc Deo dixit Trophimus. Repetè autem eum cum Sabbatio compræhendunt quidam ex gentilibus, & ducunt ad Vicarium. Qui cùm eum coràm curasset sistendum, loco quidem statim separat à se inuicem, quos non poterat spiritu seiungere. Rogat autem prius Trophimum, quòdnam esset ei nomen, quæ vitæ conditio, & quæ religio. Vir autem diuinus: Nomen quidem meum, dixit, ab ipso ortu est Trophimus. Cùm verò ab initio ingenuus essem & liber natus, non sine probro & dedecore seruij peccato: sed rursus mei Christi baptisate recepi primam illam ingenuitatem & libertatem.

19. Septembris.
Cap. 1.

Natalem Apollinis colunt Antiochei.

Trophimus & Sabbatius compræhenduntur.

Vicarius verò, Quamnam autem, inquit, sequeris religionem? Iam quidem dixi, inquit Trophimus. Sed audi adhuc apertius: Sum Christianus, Christi seruus: & vti nam Christi essem victima. Ille autem: Hospesne es, inquit, an indigena? Hospes, qui erat verè mundi hospes, respondit. Legisti, inquit Præses, quæ Imperatoria decreuit potentia? Legi, inquit Trophimus: Sed hæc nihil ad nos: nam inter dæmonum deceptionem & pietatem multum interest: & tantum, quantum, vt arbitror, inter diem & noctem. Hæc ira replent Heliodorum: & statim iubet eum nudatum, à quatuor extendi & verberari vehementius. Atque ei quidem, fera quauis crudelius, corpus flagellis exedebant: illinc autem fluentes riuus sanguinis, subiectum solum altè reddebant purpureum: & interim, Sacrifica infelix, dicebat Heliodorus, neque maledictis incessè deos & Imperatorem. Anne carnes quidem tuas vides paulatim dissolui, & diffluere? Ille autem: Te, inquit, intuens, magis misereor tuæ calamitatis, quòd cùm sis homo, habes animam feris agrestiore, nullam in tuam cognationem ostendens humanitatè. Ego autem quomodo potui Christi mei virtute, ferre plagas citra molestiam, & cum gaudio: ita etiam horum spectaculum existimo esse oculorum delicias, eorum, quæ sperantur, expectatione sensum dolorum auferente. Et alioqui animam scit expurgare ab omni macula hic sanguis, qui propter Christum effunditur, qui est ei veluti quoddam diuinum lauacrum. Hæc cùm in ipso tempore tormenti vidit Vicarius philosophantem martyrem, eum quidem in præsentia punire statuit intermittere: suasionem autem potiùs eum aggredi & adhortationibus.

Cap. 2.
Liberæ S. Trophimi confessio.

Verberatur durissimè.

Omnia tormenta delicias reputat.

Cùm itaque eum curasset coràm ipso sistendum: Dijs sacrificia, dicebat, Trophime: alioqui te ad Dionysium Perennium, Phrygiæ Salutaris præsidem, transmittam. Erat enim is crudelitate insignis. Non mea refert, inquit Trophimus, à tene, an ab illo interimar. Nam seu Heliodorus, seu Dionysius me puniat, eadem mors me manet. Idem enim est vtrisque scopus & institutum, punire & de medio tollere eos, qui constituerunt colere pietatem. His vehemèter commotus Heliodorus, in ligno

Cap. 3.

Atrocissimè eius latera dilaceratur. suspendit Trophimum: & eum circūfidentes protinus carnifices, illius latera immaniter discerpebant: & subibant ad ipsa, vsque interna viscera. Ille autem magis conseruabat accuratū characterem philosophiæ: Domine, fer opem famulo tuo, leniter dicens & placidè. Præses itaque Heliodorus videns insignem athletæ fortitudinē, cum non posset lucem illius verborū intueri, vt qui animæ cæcutiret oculis: Vbi est, dicebat, ô Trophime, Christus tuus? Ille autem: Meus, dicebat, Christus neque à me discedit, & semper adest omnibus, qui eum inuocāt in veritate. Est autē hoc quoque ex eo euident, quod nos faciliē feramus dolores. Quī enim fieret, vt humana natura ferret tam graues cruciatus, si non ei diuinum adesset auxilium? Hæc cum dixisset, athletam carcer suscipit: in quo tum alia cruciatur afflictione, tum etiam extenditur in quatuor foraminibus ligni ad torquendum comparati, vt ne minimū quidem posset respirare.

In carcere immaniter cruciatur.

Cap. 4. Ad tribunal autem post ipsum introducit egregius Sabbatius. Ei autem statim dicit Præses: Non rogo, an sis Christianus. (Hoc enim verbum ad eō auersabatur, vt ne id vellet quidem audire, quoniam nec ager oculus sustinuerit videre lucē gratam omnibus) sed dic primū, quānam sit tua dignitas. Sabbatius autem: Mihi, inquit, ô Iudex, & dignitas, & patria, & gloria, & facultates Christus est Dei filius semper viuens, cuius providentia hoc vniuersum regitur & gubernatur. Iudex autem libero martyris responso arbitratus se esse extrema affectū contumelia, ei impingit alapam, acclamans: Responde ad propositū: & priusquam tormentorum facias periculum, procede, & dijs sacifica. Postea enim sacrificare erit ingratum, & non ad eō acceptū, & alioquī præcedens tormentum detrahit de gaudio, quod postea consequitur. Sabbatius verò: Caducæ, inquit, & fluxæ voluptatis, ô Iudex, vel sola perceptio est lubrica & periculosa. Quod si etiam consequentem habet impietatem, quantum malum? Quamobrēm sunt mihi meliora, quæ suscipiuntur propter Christum, supplicia. Ea enim reseruant, & habent perpetuas, & quæ semper manent, remunerationes. Res autem vestræ quo maiori afficiunt voluptate, tanto maiori dolore afficiunt. Atque vtinam pari tempore: sed breui quidem tempore, atque ad eō momento temporis delectant, immortalis autem & sempiterna afficiunt molestia.

Cap. 5. Sabbatij latera discerpuntur.

His efferatur & acris ira mouetur Præses: & in ligno quidem sublimè tollit athletam, atque vngulis ferreis discerpit latera: Ossa autē emouet & elocat, & ipsa tangit intestina. Propter hæc ergo tristem & dolore affectum cōtemplatus martyrem: Si est tibi, inquit, ô Sabbati, iucundum pati propter Christum, videntiam sunt gemitus, & hæc calidæ lachrymæ? Vt scias, inquit martyr, quantum ego rem sitio, & quanti facio pati propter illum. Nam etsi accipiam sensum grauissimi doloris, ad eō vt & apertè mihi erumpant lachrymæ, & feram grauius, adhuc tamen vehementiori eius amore teneor, & ne sic quidem volo desistere à suscipiendis pro ipso laboribus. Hæc dicebat, & corpus dilaniabant vngula, acriorque & vehementior dolor cor penetrabat. Cum autem iam ad terram carnes defluxissent, & nuda ossa essent relicta, & ventrem tormentum confecisset, & intestina, nec haberent carnifices, quid tangerent, cum non esset subiectum, è ligno quidem deducitur athleta. Cum autem parum abductus esset extra stadium, Deo tradit animam.

O crudelē tyrannum. Sabbatius reddit animam. Cap. 6.

Cum ergo tam præclare decertasset Sabbatius, & longo interuallo euasisset superior, id eō de Trophimo spem abiciens Præses, ad Perennium Dionysium, Phrygiæ Salutaris Præsidentem, cuius etiam prius meminimus, eum statuit mittere. Et cum quot tormentis ab eo subiectus esset scripisset, & quemadmodum licetoribus longè euasisset fortior, & quod solum Christum colens, illorum deos rideret & nihili faceret: cumque calceos ferreos clavis acutis & subtis, & ex obliquo confixos, martyricis illis Trophimi pedibus prius subijci iussisset, & clauos per pedes transegisset, iubet deinde agi in Phrygiam. Hic enim dicebatur versari Dionysius. Ille autem lubenter, & cum gaudio clauos sibi subijciens, longè præcedebat consequentes pedites, & simul currentes equites. Non enim dolor pedum potuit generosum illius animum vincere: sed leues potius ei addebat alas, firmioremque reddebat & constantiorem.

Cap. 7.

Confecto itaque trium dierum itinere, veniunt Synadem Phrygiæ ciuitatem. Hic cum Heliodori literas legisset Dionysius, & intellexisset quemadmodum se haberent singula, iussisset autem martyrem sibi ad suum tribunal: Tu es, inquit, Trophimus? Martyr verò, Ego, inquit, Trophimus vocor, sumque seruus Christi veri Dei, in quem qui crediderunt, nequaquam afficiuntur pudore. Quid tu, inquit ille, in his adhuc per-

Nota insignem cruciatur.

Item S. Trophimi fortitudinem.

perstis: inanemque & vanum hunc inuocas Christum, qui multis fuit causa mortis? Sed & si non prius, at nunc saltem, dimissa in ipsum fiducia, dijs sacrifica, mortem effugiens: & lucrare vitam presentem. Generosus autem excipiens Trophimus: Mortem quidem, inquit, nec si velim effugerim. Nam etsi non tu eam, at natura omnino afferet, & ei, quæ debentur, exoluam, cum sim homo. Licet autem ea vitam comparare perpetuam, quæ longo interuallo superat hanc fluxam & caducam, quod ad voluptatem attinet & beatitudinem: ad eum ut quæ sunt illius vitæ, nec possint cerni oculis, nec audiri auribus, nec in cor hominis ascendere. Huius ego vitam sum nunc magno amore captus: & magnas tibi habeo gratias, quod me illuc transire properantem, vrgeas per eam, quam minitaris, mortem.

Tunc totus in eum irâ spirans Dionysius, iubet à quatuor extensum crudis boum neruis verberari: & continuo dum verberaretur (Nescit enim vitium differre & cunctari) Dic solum, aiebat, Trophime, dijs sacrificabo, & ilico à malo liberaberis. Ille autem verba illius existimabat, tanquam vocem spinarum sub lebetes. Sciebat enim, quod quanto grauiora essent sua certamina, tanto se victorem futurum clariorem, & eo splendidiorem habiturum coronam. Quid ergo facit ille? In eum excogitat nouum modum insidiarum, vt inusitato supplicio perturbaret athletam. Cum acetum sinapi contemperasset, infundit naribus martyris. Ille autem aperte ostendit se nullam omnino accepisse mutationem ex acerbissima illa temperatione. Dedecus ergo non ferens scelestus, ligno alligauit athletam per eos, qui inseruiebant eius iniquitati, & latera dilaniavit: & cum in eis profundos sulcos dissecuisset, sanguinis deduxit fluuios. Ille autem quo altius sublatus erat è terra, eo magis videbatur Deo esse propinquus: & multæ, dicebat, afflictiones iustorum, & ex eis omnibus liberabit eos Dominus. Dionysius autem cum hæc audiisset: Vana te spes, inquit, Trophime, & leuis cogitatio malè perdunt. Quis enim ad te veniet è cælis, à presentibus malis liberaturus? Sed multa, tibi suadeo, verba dimittens, & vanam, quam dicis, felicitatem, accedens dijs sacrifica. Sic enim tibi proderis, & non aliter. Nam hæc sunt solum strepitus, qui effunduntur in aures. His ille auditis, irridebat Præsidis improbitatē, & Nunquam, aiebat, o Dionysi, dum ero apud me, meum Deum, qui est verus & viuus, negauerim. Si est ergo tibi facile transformare homines, & alios facere ex alijs, expecta fore, vt ex me aliquid forte audias contrarium. Nam ego quidem dum sum idem, qui nunc, Tro-

Omnes subijciuntur legi mortis.

1. Cor. 2.

Cap. 8.
S. Trophimus neruis caditur.

Inusitatum supplicij genus.

Latera martyris sulcatur.
Psal. 33.

Mira constantia eius.

Cap. 9.

Novi cruciatus.

Anima hominis immortalis.

Psal. 90.

Sal aceto immixtum, in martyris vulnera inijcitur.

Lampades vrunt eius latera.

phimus, obliuiscar citius esse homo, quam meum ignorauerim Dominum & creatorem. Præses autem: Perinde nobis respondes, o Trophime, atque si tibi suaderemus, non desistere à confessione: sed in eisdem perseverare, & amplecti Christianismum. Et conuersus ad lictores: Vehementius, inquit, si quo modo tandem ab his desistat nugis. Ille autem pariebatur quidem, & corpus ei consumebatur: vigebat verò ac florebat alacri promptoque animi studio, & pro pierate decertabat vehementer. Eum autem iudificans Præses: Nondum, inquit, sensisti, o Trophime, tormenta? Martyr autem: Iam, inquit, scio te magis sentire perpeffionem: aperte enim ostendis, iram in te magnam exercere tyrannidem. Mihi verò quo magis corpus consumitur, eo magis soluitur à vinculis, liberaturque omnino, & fit anima diuinior. Non enim manes in corpore vnâ cum eo moritur: sed transit ad ea quæ desiderat, & propriam recipit hereditatem. Ille quidem hæc dicebat: lictores autem se inuicem alter alterum excipientes, ei grauiores dolores afferebant. Ille autem: Adspice de cælo, & me libera, dicebat, Deus, de laqueo venantium. Quoniam tu es patientia mea Domine. Et hoc solo verbo valde percussit caput Præsidis, & in beatum suum caput vniuersam vim illius mouit & infaniam. Itaque cum salem iniecisset in acetum, & huius acrimoniam illius temperasset salfedine, iussit ea infundere in vulnera martyris, sic arbitrans se expugnaturum athletam pietatis. Quod si non expugnauero, aiebat, at imbecilliorum eum reddam ad futura. Sed qui comprehendit sapientes in astutia eorum, id, quod excogitauerat, conuertit aduersus illius malitiam. Et martyr: Sic, dixit, o Præses, corpus meum non diffluet, nec peribit: immò contrâ, sal quidem ipsum cõseruabit sanum, & confirmabit, & corroborabit aduersus tuos insultus, ad eum ut ipsos superet, & calliditatem vincat aduersarij. Tunc cum seipso Iudex euasisset sæuior, iubet lampades admoueri lateribus egregij martyris: Vt quæ restant, aiebat, carnes ignis consumat. Atque igne quidem minuebatur & consumebatur caro: martyri autem magis vigebat, crescebatque animi institutum. Et videbatur quidem sentire externam flammam: flagrabat autem cor eius maiore Christi desiderio.

Cap. 10.

Dorymedon Senator pifsimus.

Dioscoria, festa fallorum deorum

Hæc postquam omnia simul fortiter tulisset Trophimus, admirationeque ac stupore totum affecisset Dionysium, è ligno quidem deponitur: traditur autem carceri, ne eum quidem benignum affecutus, sed in ligno inclusus, & nec tibiae quidem valens extendere. Quidam autem Dorymedon, vir qui & colebat pietatem, & exercebat virtutem, & inter senatores primum tenebat locum, ingrediens in carcerem, & curam gerebat martyris, & abstergebat vulnera, & saniem emundabat: deinde lineis inuoluebat & alligabat, atque ei omnem aliã adhibebat curationem. Et aliquo quidem tempore latebat hæc faciens: postea autem cum venissent Dioscoria, id est, festum Castoris & Pollucis, & Synade dies festus præclare celebraretur, festo quidem intererat vniuersus Senatus, solus autem aberat Dorymedon. Deinde cum Præses eum accersisset, ne sic quidem accessit, significans quòd, cum esset Christianus, minime eum oporteret sacrificare simulacris & dæmonibus. Cum ergò fuissent hæc renunciata Dionysio, vel inuitum eum adducit per satellites, & rogat causam, propter quam non venisset ad festum, idque ab eo accersitus. Ille autem: Ad alia quidem, inquit, ô Præses, in quibus nihil detrimenti acceptura est anima, nunquam non veni, si tu me vocasti: neque ullam attuli excusationem: Vbi autem res spectat ad detrimentum animæ, & à Deo alienationem, non ego, qui non accessi, sum causa quòd non accesserim, sed is, qui ad ea vocat.

Cap. 11.

Dorymedon in carcerem.

Pfal. 6.

Pfal. 37.

Sistitur coram iudice.

Præclarum eius responsum.

Esa ultimo.

Cap. 12.

Luc. 21.

Candentibus obeliscis vruntur latera S. Dorymedotis.

Cum hæc autem audisset Præses, quæ de Dorymedonte ne sperasset quidem unquam, ne si Deus quidem prædixisset, valde quidem fuit obstupefactus. Et cum propter rem inopinatã ne plures quidem potuisset cum eo conferre sermones: Interim, inquit, eum teneat custodia. Cràs verò considerabimus, quomodò res eius se habeant. Atque ille quidem venit in carcerem, tanquam in quandam palæstram: Dionysius autem, quibusdam ex suis ad eum missis, conabatur adducere eum ad poenitentiam. Quos toruè & truculenter martyr intuens: Discedite à me, dixit, omnes qui operamini iniquitatem: & continuo tacuit, & erat tanquam homo non audiens, & non habens in ore suoredargutiones. Die autem sequenti cum sedem iudicalem ascendisset Dionysius, accersit Dorymedontem: & Indigne, inquit, Senator, quidnam heri tibi accidit, aut quid tibi venit in mentem, vt & deos abiurares, & edicta respueres Imperatoria? Turpene tibi esse videtur in eundem, in quem nos, referri ordinem, & deos honorare communiter, & huius Senatûs videri primus, cuius si vel minimam partem fuerit affecutus aliquis valde ambitiosus, præclare secum actum esse duxerit: Sed non sunt hæc, inquit ille, magna ei, qui Deum solum diligit, & visione apprehendit eam, quæ est apud ipsum, pulchritudinem & splendorem, qui manet sanctos. Quid enim mea refert Tyrani appellatio, & chlamys florens alienis coloribus, & in Senatu elatè loqui & cū auctoritate, & deus inanimus, & dea cum eo cohabitans, lapis fortasse, vel as, artificio manuum fabricata, sedens fortasse, vel stans: quòd si velit etiam artifex, iacens, & pariens, aut in alio etiam manens habitu? Sunt hæc turpia, si vel solùm veniant in mentem, & quæ nec satis quidem vituperari possint pro meritis: vt si leam mala, quæ hinc proficiunt: animarum, quæ ea colunt, interitum: quæ eas manet, ignis gehennam: tenebras, quæ verbis explicari nequeunt: vermem, qui durat in æternum: dolorem illum inconfolabilem: & alias, quæ intentantur, minas ijs, qui verum Deum non agnoscunt & colunt. Quid hæc enim ad regnum calorum, quod idem promisit ijs, qui ipsum diligunt?

His magis obstupefactus Dionysius: Vndenam, inquit, tantam nactus fidutiam, & loquendi libertatem, tam audaci ore in nos inuheris? Quòd verax sit, ô Præses, is, qui dixit: Quando autem vos tradiderint regibus & præsidibus, nè solliciti sitis, quid loquamini: dabitur enim vobis in illo die os & sapientia, cui non poterunt contradicere omnes, qui vobis aduersantur. Propter hæc furiosè spirans Dionysius, & valde effertus: At ego, inquit, igne exsicabo linguam tuam fluentem: & protinus iubet candentibus obeliscis vri latera martyris. Eo autè ne minimum quidè cedente, sed Christi auxilium inuocante, ignis ille Dionysij nõ repressit insaniam. Itaque cum ligno suspendisset athletam, latera obeliscis affata ferreis disceperit vnguibus: & Videam, inquit, an Christus veniet opem tibi laturus. Atque ille quidem intensus Deû alloquebatur, & adhuc magis inuocabat nomen eius, quem desiderabat. Sed nec deos quidem Dionysij negligebat. ipsos enim cõrumelijs afficiebat & maledictis, hæcque densis & crebris vulneribus vicissim sauciabat Præsidem. Dionysius autem erat animo valde perplexus, & multum suos infectabatur milites, quòd non possent vnquam

guam

quam vincere. Hinc procedebant vngues ad genas martyris: & scrutabantur maxillas, & dentes effodiebant, sed non poterant etiam labefactare turrim eius animi. Deinde ignis quidem substernitur, deducitur autem miles pietatis: & pedibus quidem in igne ingreditur, caput verò & barbam manu tenebant lictores, & pilos vellebant acerbissimè. Tunc martyr videbatur quidem stare supra rosas: caput verò tam placidè præbebat, quàm qui coronatur, & barbam, quàm cui supplicatur: & experientia quidem sustinebat præsentia, animo autem erat paratus aduersus omnia supplicia. Sed ille quidem rursus conijcitur in carcerem.

Non multo autem interiecto tempore, cum de eo quoque spem abiecisset Dionysius, transit rursus ad Trophimum. Eum enim spes fallebat, fortasse illum esse lucrifacturum, quem prius magis multauerat. Cum eum ergo è carcere curasset producendum: Si nec tantum, inquit, tempus relaxationis, ut muteris & conuertaris, persuasit, te omnino castigabunt bestia, qui es præditus ratione, & temultis exemplum facient, ut ex eo quod sis extrema passurus, alijs magnum lucrum concilies. Martyr autem: Idem ego tibi nunc sum Trophimus, inquit, immò verò eo, quod intercessit tempore effectus sum longè in pietate feruentior, ut qui seorsum apud me fuerim, & quænam sim percepturus bona reputauerim. Perge ergo facere quicquid placet. nam ego quidem lubenter velim esse exemplo ijs, qui me sunt consecuturi, ut si me adspexerint, simile martyrium non deserant. Quid deinceps? Martyr rursus in ligno suspenditur, & ab ultimis corporis partibus totus discerpitur vnguis: & candentibus obeliscis ei eruuntur oculi: & omni ex parte continuæ ei admouentur machinæ, ut videretur, an multiplici supplicio superaretur, & aliquid de sua remitteret constantia. Sed ille: Ago tibi gratias, Christe Saluator, dicebat, quod tibi placuerit, ut ego sacrificarem prima membra mei corporis, & offerrem tibi primicias totius sacrificij, qui me totum eram sacrificaturus pro te, & tuo glorioso nomine. Hæc dixit, dum ei eruerentur oculi. Et rursus traditus fuit in custodiam.

Breui interiecto tempore, Præses dato signo, & frequentissimo congregato theatro, in excelsa fede præsidet ipse princeps spectator, & cum Trophimum & Dorymedontem in medium produxisset, primum quidem in eos emittit vrsam fame prius validè deindustria armatâ. Illa autem, donèc quidem appropinquasset martyribus, & cursu, & ira, & alijs fera erat & vrsa immanissima. Postquam autem propè venisset, oblita est naturæ, & famis, & os eis præbuit placidum & mansuetum, & ex diametro repugnans feritati Præsidis: & eius aurem tangente Dorymedonte, & sic eam ad se mouente, illa quidem eum reuerebatur. Præses autem feris omnibus agrestior, dicēs vrsam nimis esse mansuetam & humanam, in eos emisit pardum. Ipse autem illius quoque arguit crudelitatem, & vrsa vsus est magistra. Non enim impudenter insiliit, non toruis adspexit oculis, sed lingebat eorum tibias, & abstergebat saniem, & præ se ferebat se eos honorare, & in omni habere reuerentia. Hæc circumstans quidem populus admirabatur, & inflammabatur ad pietatem. Qui autem theatrum coegerat Dionysius, non animaduertat se eos, qui aderant, contra se congregasse: & sui potius dedecoris spectatores, quàm certaminis martyrum conuocasse. Propter quæ ipse magis efferebatur, & ei, qui curam gerebat bestiarum, mortem minabatur grauissimam. Ille autem timore affectus, leonem quoque immisit in martyres. Sed nec is fuit minùs placidus, quàm priores bestia. Contra autem rem fecit præclaram in eum, qui illius curæ præerat. Nam ille quidem sensim, & caput deorsum inclinans, accedit ad sanctos: Is autem ipsum iritabat acriter exclamans, & exhortabatur aduersus sanctos. Leo autem in eum repente insiliens, lacerat & discerpit protinus.

Omni itaque spe abiecta, Dionysius eos condemnat, ut gladio eis mors afferatur: & ira percitus iubet carnificibus, ut irrupentes in stadium, præclarorum martyrum capita amputarent. Tunc autem erat nonusdecimus Septembris. Et Christi martyres propter ipsum hunc finem assecuti, in illius manus suas tradiderunt animas. Martyrica autem eorum corpora cum magno studio, occultè tamē propter metum Præsidis, quidam pij sustulissent, & ea honorificè composuissent, deposuerunt, glorificantes patrem, & filium, & spiritum sanctum, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTI GOERICI EPISCOPI METENSIS ET CONFESSORIS, VT HABETVR IN VETV-

stissimo MS. codice Ecclesie Traiectensis, cui ea ferè ad verbum correspondet quæ est in Vincentij Speculi libro 24. cap. 74.

Septēbris 19
S Goërici
patria.

Fit cæcus.

Iob 1.

Appareit ei
Angelus mo-
rens vt in-
uisat S. Ste-
phanū Me-
tis.

Recipit vi-
sam & cor-
poris hospi-
tatem.

Fit Episco-
pus Meten-
sis.

Abstinētia
eius.

Translatio
corporis S.
Arnulphi.

De hoc &
subsequēte
miraculo,
lege Vitam
S. Arnulphi
16 Augusti
circa mcm

Felix obi-
tus eius.

ANCTVS Goëricus primò quidem miles egregius de Aquitania, corpore non voto seculi acribus seruiens, cum apud Deum & homines in magna honestate floreret: licet quæ pacis sunt sectaretur, quâdocunquè tamen paganorum infestatio perurgebat, primus aciei militari se opponens, barbaricam rabiem Dei fretus auxilio potentissimè deuincebat, & spolia amplissima reportabat. Deniquè subito oculorum & visus amissione percellitur, virtute tamen patientiæ vndiquè munitus, Deo gratias agens dicebat: Sicut Domino placuit, ita factum est &c. Eo tempore regnabat in Gallia Theodobertus: in Metensî vrbe prædebat pontifex beatus Arnulphus. Tunc sancto viro Goërico in silentio noctis quiescenti Angelus Domini affuit, dicens: Serue Dei excelsi, venit tempus quo mœror tuus in gaudium transferatur, quo etiam lux amissa tibi restituatur. Ergò Metensem ciuitatem aggredere, & limina beati Stephani deuotè ingredi, Deoque preces ibi funde, & recipies ilicò visum & totius corporis sospitatem. Arnulphus autem tibi charus amicus & propinquus ibi pontifex residet: cui spiritus sanctus te ilicò affuturum præmonstrabit, & quicquid Deus tibi impensurus est manifestabit. Experget factus ergò vir sanctus, milites conuocauit, & de Aquitania ad præfatam urbem iter arripuit. Cui appropinquanti sanctus Arnulphus adfuit: & facta oratione, dataque benedictione, eum in domum induxit. Qui obtentu sancti Stephani visum & totius corporis sanitatem recepit plenissimam. Post hæc sanctus Arnulphus spiritali mentis intuitu videns Goëricum successorem sibi fore dignissimum, consentiente clero & populo, eum constituit: & diù desideratam eremum petijt. Igitur Goëricus, qui alio nomine dicitur Albo, pastoralis cura adstrictus, vocibus & moribus ceteros informabat. Et quoniam ante Episcopatum corpus districissimis ieiunijs attriuerat: enarrare fas non est quàm dura ieiunia cumulat, quot etiam dies incibatus, vsque in diem alterum pertransibat: quantum biduanas & triduanas alacri vultu & mente abstinentias celebrabat. Defuncto autem sancto Arnulpho in eremo, cum beatus Goëricus assumptis Tullensî & Virdunensî Episcopis sanctum corpus ad sedem cui præfuerat transferret, sole ad occasum vergente, fortè villam iniqui & incesti hominis offenderant: quam intrare volentes sacrarum reliquiarum portitores, diuinitus retenti repente subsistunt. Sanctus autem Arnulphus dum viueret, præfatum iniquum sæpè vt respiceret commonuit, nec quid efficere potuit: idcirco nunc eius hospitium subire contempsit. Quia verò nox immincebat, & nulla alia villa tantæ multitudini apta præsidio erat: orante sancto Goërico, affuit quidam diues, qui dixit: Est mihi præsidium in hac patria, vobis quidem non satis contiguū: sed noui ad cuncta necessaria præsentem Deum nostrum. Hoc autem sanctus audiens, corpus sanctum illuc verti omnesque sequi imperat. Cerneret tantam in cundo esse velocitatem, vt quod vnus diei integri spatium vix peragi credere posses, duabus vel tribus horis impletum mirareris. Cumque ad villam peruenissent, ceruissæ parum se habere homo, ministris conferentibus, cõperit. Et iterum fide repletus, sancti Goërici meritis & precibus hoc committit. Qui nota præsidia petens, Deum suorum necessitatibus subuenire postulat. Tantaque populi multitudo ex paruo liquore (quod vix credibile est) abundantissimè est satiata. Quieuit autem in pace vir Domini xij. Calendas Octobris, quo die eius festum celebratur: ac tumulatus est in ecclesia Metensî.

VITA

DE THEODORO EPISCOPO CANTVARIENSI. 343
 VITA THEODORI ARCHIEPISCOPI CAN-
 TVARIENSIS, AVTHORE VENERABILI BEDA PRE-
 sbytero, lib. 3. & 4. *Historie Ecclesiastica Anglorum.*

REGES Anglorum nobilissimi, Osuii prouinciæ Nor- Sept:bris 19
 dan Humbrorum, & Ecgbert Cantuariorum, habito in- Lib. 3. ca. 29.
 ter se consilio, quid de statu Ecclesiæ Anglorum esset
 agendum, (intellexerat enim veraciter Osuii, quanuis
 educatus à Scotis, quia Romana, esset catholica & Apo- Romana,
 stolica Ecclesiæ) assumpserunt cum electione & consensu Catholica
 sanctæ Ecclesiæ gentis Anglorum, virum bonum & aptum & Apostoli-
 Episcopatu presbyterum, nomine Vuigardum de Clero ca Ecclesiæ.
 Deus dedit Episcopi: & hunc Antistitem ordinandum, Ro-
 mam miserunt: quatenus accepto ipse gradu Archiepi-
 scopatus, catholicis per omnem Britanniam Ecclesijs An-
 glorum ordinare posset Antistites. Verum Vuigardus Romam perueniens, prius-
 quam consecrari in Episcopum posset, morte præreptus est, & huiusmodi literæ Regi
 Osuii Britanniam remissæ sunt.

Domino excellentissimo filio Osuio Regi Saxonum, Vitalianus Episcopus seruus Literæ Vita-
 seruorum Dei. Desiderabiles literas excellentiæ vestræ suscepimus, quas relegentes, liani Papæ
 cognouimus eius pijsimam deuotionem feruentissimumque amorem, quem habet ad Osuii
 propter beatam vitam: & quia dextera Domini protegente, ad veram & Apostoli- regem.
 cam fidem sit conuersus, sperans vt sicut in sua gente regnat, ita & cum Christo in fu-
 turo conregnaturus sit. Benedicta igitur gens, quæ talem sapientissimum & Dei cul-
 torem promeruit habere Regem: quia non solum ipse Dei cultor existit, sed etiam
 omnes subiectos suos meditatur die ac nocte ad fidem catholicam atque Apostoli-
 cam pro suæ animæ redemptione conuertere. Quis enim audiens hæc suauia, non
 lætetur? Quis non exulteret & gaudeat in his pijs operibus? quia & gens vestra Chri-
 sto omnipotenti Deo creditit secundum diuinorum prophetarum voces, sicut scri-
 ptum est in Esaiâ: In die illa radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes
 deprecabuntur. Et iterum: Audite insulæ, & attendite populi delongè. Et post pau-
 lulum: Parum, inquit, est vt mihi sis seruus ad suscitandas tribus Iacob, & facies Israël
 conuertendas: Dedi te in lucem gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terre.
 Et rursùm: Reges videbunt, & consurgent principes, & adorabunt. Et post paulillum:
 Dedi te in foedus populi, vt suscitares terram, & possideres hæreditates dissipatas, &
 diceres his qui vincti sunt, Exite: & his qui in tenebris, Reuelamini. Et rursùm: Ego
 Dominus vocavi te in iustitia, & apprehendi manum tuam, & seruaui, & dedi te in
 lucem gentium, & in foedus populi, vt aperires oculos cæcorum, & educeres de con-
 clusione vinctum, de domo carceris sedentem in tenebris.

Eccè excellentissime fili, quàm luce clarius est, non solum de vobis, sed etiam de
 omnibus prophetatum gentibus, quod sint credituræ in Christo omnium condito-
 re. Quamobrèm oportet vestram celsitudinem, vtpotè membrum existens Christi, omnes gen-
 tes prædi- &
 in omnibus piam regulam sequi perenniter principis Apostolorum, siue in pascha re creditu-
 ras.
 celebrando, siue in omnibus, quæ tradiderunt sancti Apostoli Petrus & Paulus, qui vt
 duo luminaria cæli, illuminant mundum, sic doctrina eorum, corda hominum quo-
 tidie illustrat credentium. Traditio-
 nes Aposto-
 lorum,

Et post nonnulla, quibus de celebrando per orbem totum vno vero pascha loqui-
 tur: Hominem denique, inquit, docibilem, & in omnibus ornatum antistitem secun-
 dum vestrorum scriptorū tenorem, minimè valuimus nunc reperire pro longinqui-
 tate itin eris. Profectò enim dum huiusmodi apta repertaque persona fuerit, cum in-
 structum ad vestram dirigemus patriam: vt ipse & viua voce, & per diuina oracula
 omnem inimici zizaniam ex omni vestra insula cum diuino nutu eradictet. Munuscula,
 à vestra celsitudine beato principi Apostolorū directæ, pro æterna eius memoria sus-
 cepimus, gratiasque ei agimus, ac pro eius incolumitate iugiter Deum deprecamur
 cum Christi clero. Itaque qui hæc obtulit munera, de hac subtractus est luce, situsque
 ad limina Apostolorum: pro quo valdè sumus contristati, cum hic esset defunctus. Vuigardi
 Veruntamen gerulis harum nostrarum literarum vestris missis, & beneficia sancto-
 rum martyrum, hoc est, reliquias beatorū Apostolorum Petri & Pauli, & sanctorum
 marty-

Magni certe fecit antiquitas Satorum reliquias, quas impij contemnunt.

martyrum Laurentij, Iohannis, & Pauli, & Gregorij, atque Pancratij fecimus dari, vestra excellentia profecto omnia contradenda. Nam & coniugi vestra, nostra dilecta filia, direximus per praefatos gerulos Crucem & clauem auream, habentem de sacratissimis vinculis beatorum Petri & Pauli Apostolorum. De cuius pio studio cognoscentes, tantum cuncta sedes Apostolica vna nobiscum laetatur, quantum eius pia opera coram Deo flagrant & vernant. Festinet igitur, quaesumus, vestra celsitudo, ut optamus, totam insulam suam Deo Christo dicare. Profecto enim habet protectorem humani generis redemptorem Dominum nostrum Iesum Christum, qui ei cuncta prospera impartiet, ut nouum Christi populum coaceruet, catholicam ibi & Apostolicam constituens fidem. Scriptum est enim: Quare primum regnum Dei & iustitiam eius, & haec omnia adijcientur vobis. Nimirum enim quaerit & impetrabit, & ei omnes sua insula, ut optamus, subdentur. Paterno itaque affectu salutantes vestram excellentiam, diuinam iugiter precamur clementiam, qua vos vestrosque omnes in omnibus bonis operibus auxiliari dignetur, ut cum Christo in futuro regnetis seculo. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat.

Matth. 6.

Ex cap. 30.

Multi in Anglia relabuntur in Ethnicismum.

Redeunt ad fidem.

Lib. 4. cap. 1.

Adrianus insignis Abbas recusat Archiepiscopatum.

Item Andreas quidam monachus.

Eodem tempore prouinciae Orientalium Saxonum post Gvuidhelmum, praefuere Reges Sighere & Sebbi, quantum ipsi, Regi Merciorum Vulphere subiecti: quae videlicet prouincia cum praefate mortalitatis clade premeretur, Sighere cum sua parte populi, relictis Christianae fidei sacramentis, ad apostasiam conuersus est. Nam & ipse Rex, & plurimi de plebe, siue optimatibus, diligentes hanc vitam, & futuram non quaerentes, siue etiam non esse credentes, coeperunt fana, quae derelicta erant, restaurare, & adorare simulacra, quasi per haec possent a mortalitate defendi. Porro socius eius & cohaeres Regni eiusdem Sebbi, magna fidem perceptam cum suis omnibus deuotione seruauit, & magna vitam fidelem felicitate compleuit.

Quod ubi Rex Vulphere comperit, fidem videlicet prouinciae ex parte prophanam, misit ad corrigendum errorem, reuocandamque ad fidem veritatis prouinciam Iarumannum Episcopum, qui successor erat Trumhere. Qui multa agens solertia, iuxta quod mihi presbyter, qui comes itineris illi, & cooperator verbi extiterat, referebat, (erat enim religiosus & bonus, vir longe lateque omnia peruagatus) & populum & Regem praefatum ad viam iustitiae reduxit, adeo ut relictis siue destructis fanis arisque, quas fecerant, aperirent ecclesias, ac nomen Christi, cui contradixerant, confiteri gauderent, magis cum fide resurrectionis in illo mori, quam in perfidiae fordidibus inter idola viuere cupientes. Quibus ita gestis, & ipsi sacerdotes doctoresque eorum, domum redire laetantes.

Anno memorato eclipsis solis, & mox sequentis pestilentiae, quo & Colman Episcopus vnanimi catholicorum intentione superatus, ad suos reuersus est, Deus dedit sextus Ecclesiae Dorouernenis Episcopus, obiit pridie Iduum Iuliarum. Sed & Erconbert Rex Cantuariorum, eodem mense ac die defunctus, Ecgberto filio sedem regni reliquit, quam ille susceptam per nouem annos tenuit. Tunc cessante non pauco tempore Episcopatu, missus est Romam ab ipso simul & a Rege Nordan Humborum Osui, ut iam diximus, Vuighart presbyter, vir in Ecclesiasticis disciplinis doctissimus, de genere Anglorum, petentibus pro Ecclesia Anglorum Episcopum ordinari, missis pariter Apostolico Papae donarijs, & aureis atque argenteis vasis non paucis. Qui ubi Romam peruenit, cui sedi Apostolicae tempore illo Vitalianus praerant, postquam itineris sui causam praefato Papae Apostolico patefecit, non multo post & ipse, & omnes penes, qui cum eo aduenerant socij, pestilentia superueniente, deleti sunt.

At Apostolicus Papa, habito de his consilio, quaesuit sedulus, quem Ecclesiae Anglorum Archiepiscopum mitteret. Erat autem in monasterio Niridiano, quod est non longe a Neapoli Campaniae, Abbas Adrianus, vir natione Apher, sacris literis diligenter imbutus, monasterialibus simul & Ecclesiasticis disciplinis institutus, Graecae pariter & Latinae linguae peritissimus. Hunc ad se accitum Papa iussit, Episcopatu accepto in Britanniam venire. Qui indignum se tanto gradu respondens, ostendere posse se dixit alium, cuius magis ad suscipiendum Episcopatum & eruditio conueniret, & aetas. Cumque monachum quendam de vicino virginum monasterio, nomine Andream, Pontifici offerret, hic ab omnibus, qui cum nouere, dignus Episcopatu iudicatus est. Verum pondus corporeae infirmitatis, ne Episcopus fieri posset, obstatit. Et rursum Adrianus ad suscipiendum Episcopatum actus est. Qui petijt indu-

inducias, si fortè alium, qui ordinaretur Episcopus, ex tempore posset inuenire.

Erat ipso tempore Romæ monachus Adriano notus, nomine Theodorus, natus in Tharso Ciliciæ, vir & seculari & diuina literatura Græcè & Latinè instructus, probus moribus, & ætate venerandus, id est, annos habens ætatis sexaginta sex. Hunc offerens Adrianus Pontifici, vt Episcopus ordinaretur, obtinuit, his tamen conditionibus interpositis, vt ipse eum perduceret in Britanniam, eò quòd iam bis partes Galliarum diuersis ex causis adisset, & ob id maiorem huius itineris peragendi notitiam haberet, sufficiensque esset in possessione, hominum propriorum: & vt ei doctrinæ cooperatores existens, diligenter attenderet, nè quid ille contrarium veritati fidei, Gregoriorum more, in Ecclesiam, cui præfesset, introduceret. Qui subdiaconus ordinatus, quatuor expectauit menses, donèc illi coma cresceret, quò in coronam tonderi posset. Habuerat enim tonsuram more Orientalium sancti Pauli Apostoli. Qui ordinatus est à Vitaliano Papa anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo sexagesimo octauo, sub die septimo Calendarum Aprilium Dominica. Et ità vnà cum Adriano sexto Calendas Iunias in Britanniam missus est.

Qui cum pariter per mare ad Massiliam, ac deindè per terram Arelatem peruenissent, & tradidissent Iohanni Archiepiscopo ciuitatis illius scripta commendatitia Vitaliani Pontificis, retenti sunt ab eo, quousque Ebroinus Maior domus regie copiam perendi quoquòd vellent, tribuit eis. Qua accepta, Theodorus profectus est ad Agilbertum Parisiorum Episcopum, & ab eo benignè susceptus, & multo tempore habitus est: Adrianus verò perrexit primùm ad Emme Senonum, & postea ad Pharaonem Meldorum Episcopos: & benè cum eis diutius fuit. Coegerat enim eos imminens hyems, vt vbiunque potuissent, quieti manerent. Quod cum nuncij certi narrassent Regi Ecgberto, scilicet Episcopum, quem petierant à Romano Antistite, in Regno Francorum esse, misit illò continuo Redfridum præfectum suum ad adducendum eum. Quò cum venisset, assumpsit Theodorum cum Ebroini licentia, & perduxit eum ad portum, cui nomen est Quentaunice: vbi fatigatus infirmitate, aliquantisper moratus est. Et cum cõualescere cœpisset, nauigauit in Britanniam. Adrianum autem Ebroinus retinuit, quoniam suspicabatur eum habere aliquam legationem Imperatoris ad Britannia Reges aduersum Gallia regnũ, cuius tunc ipse maximam curam gerebat. Sed cum tale nihil illum habere vel habuisse veraciter comperisset, absoluit eum, & post Theodorum ire permisit. Qui statim vt ad illum venit, dedit ei monasterium beati Petri Apostoli, vbi Archiepiscopi Cantia sepeliri solent. Præcepit enim Theodoro abeunti Dominus Papa Apostolicus, vt in diocesi sua prouideret & daret ei locum, in quo cum suis aptè degere potuisset.

Peruenit autem Theodorus ad ecclesiam suam secundo, postquam consecratus est, anno, die sexto Calendarum Iuniarum Dominica: & fecit in ea annos viginti & vnum, menses tres, dies vigintifex. Moxque peragrata Insula tota, quaquauersum Anglorũ gentes morabantur, (nam & libentissimè ab omnibus suscipiebatur, atque audiebatur) rectum viuendi ordinem, ritum celebrandi paschæ canonicũ, per omnia comitante & cooperante Adriano, disseminabat. Isque primus erat in Archiepiscopis, cui omnis Anglorum Ecclesia manus dare consentiret. Et quia literis sacris, simul & secularibus, vt diximus, abundanter ambo erant instructi, congregata discipulorum caterua, scientiæ salutaris quotidie flumina, irrigandis eorum cordibus emanabant: ità vt etiam Metricæ artis, Astronomicæ & Arithmeticæ Ecclesiasticæ disciplinam, inter sacrorum apicum volumina suis auditoribus contraderent. Indicio est, quòd vsque hodiè supersunt de eorum discipulis, qui Latinam Græcamque linguam æquè vt propriam, in qua nati sunt, nõrunt. Neque vnquam prorsus, ex quo Britanniam petierunt Angli, feliciora fuere tempora, dum fortissimos Christianosque habentes Reges, cunctis Barbaris nationibus essent terrori, & omnium vota ad nupèr audita caelestis regni gaudia pendèrent: & quicumque lectionibus sacris cuperent erudiri, haberent in promptu magistros qui docerent. Sed & sonos cantandi in ecclesia, quos eatenus in Cantia tantum nouerant, ab hoc tempore per omnes Anglorum Ecclesias discere cœperunt: Primusque, excepto Iacobo, de quo supra diximus, cantandi magister Nordan Humbroorum Ecclesijs Eddi cognomento Stephanus fuit, inuitatus de Cantia à reuerendissimo viro Vuilfrido, qui primus inter Episcopos, qui de Anglorum gente essent, catholicum viuendi morem Ecclesijs Anglorum tradere didicit.

Itaque

Theodorus
monachus
ordinatur
Romæ Ar-
chiepisco-
pus Cãtua-
riensis.

Agilbertus
Parisensis
Episcopus.

Ex cap. 2.
Theodorus
venit ad se-
dem suam
Cantuari-
ensem.

Felicissima
Britannia
tempora.

Theodorus reprehendit Episcopum non ritè consecratum. Itaque Theodorus perlustrans vniuersa, ordinabat locis opportunis Episcopos, & ea, quæ minùs perfecta reperit, his quoquè iuuantibus corrigebat. In quibus & Cæcadda Episcopum cum argueret non fuisse ritè consecratum, respondens ipse voce humilima, dixit: Si me, inquit, nôsti Episcopatum non ritè suscepisse, libenter ab officio discedo: quippè qui neque me vnquam hoc esse dignum arbitrabar, sed obedientiæ causa iussus subire, quanuis indignus, consensit. At ille audiens responsionis eius humilitatem, dixit non eum Episcopatum dimittere debere: sed ipse ordinationem eius denuò catholica ratione consummauit. Eo autem tempore, quo defuncto Deusdedit, Dorouernensis ecclesiæ Episcopus quærebatur, ordinandusque mittebatur, Vuilfridus quoquè de Britannia in Galliam ordinandus est missus. Et quoniam ante Theodorum redijt, ipse etiam in Cantia presbyteros & diaconos, vsque dum Archiepiscopus ad sedem suam perueniret, ordinabat. At ipse veniens, mox in ciuitate Rhosi, vbi defuncto Damiano, Episcopatus iam diù cessauerat, ordinauit virum magis Ecclesiasticis disciplinis institutum, & vitæ simplicitate contentum, quam in seculi rebus strenuum, cui nomen erat Putta, maximè autem modulandi in ecclesia more Romanorum, quem à discipulis Papæ Gregorij didicerat, peritum.

Putta Episcopus Roffensis. Cap. 4.

Interea Colmanus, qui de Scotia erat Episcopus, relinquens Britanniam, tulit secum omnes, quos in Lindisfarorum insula congregauerat Scotos: sed & de gente Anglorum viros circiter triginta, qui vtrique monachicæ cõuersationis erant studijs imbuti: Et relictis in ecclesia sua aliquot fratribus, primò venit ad insulam Hu, vnde erat ad prædicandum verbum Dei Anglorum genti destinatus. Deindè secessit ad insulam quandam paruam, quæ ad Occidentalem plagam ab Hibernia procul secreta, sermone Scotico In hisbouinde, id est, insula vitulæ albæ, nuncupatur. In hanc ergò perueniens, construxit monasterium, & monachos inibi, quos de vtraque natione collectos adduxerat, collocauit. Qui cum inuicem concordare non possent, eò quòd Scoti tempore ætatis, quo fruges erant colligendæ, relicto monasterio, per loca sibi nota vagarentur: at verò hyeme succedente, redirent, & his, quæ Angli præparauerant, communiter vti desiderabant: quæsiuit Colmanus huic dissensionis remedium, & circumiens omnia propè vel longè, inuenit locum in Hibernia insula aptum

Construit monasterium in vitula alba.

Item aliud in Hibernia Magio nomine seu In iugeo.

monasterio construendo, qui lingua Scotorum Magio nominatur: emitque partem eius non grandem ad construendum ibi monasterium à Comite, ad cuius possessionem pertinebat, ea conditione addita, vt pro ipso etiam, qui eis locum commodaret, consistentes ibi monachi Domino preces offerrent. Et constructo statim monasterio, iuante etiam Comite, & vicinis omnibus, Anglos ibidem collocauit, relictis in præfata insula Scotis. Quod videlicet monasterium vsque hodiè ab Anglis tenetur incolis. Ipsum nanque est, quod nunc grande de modico effectum, In iugeo consuetè vocatur: & conuersis iam dudum ad meliora instituta omnibus, egregium examen continet monachorum, qui de prouincia Anglorum ibidem collecti, ad exemplum venerabilium patrum sub regula & Abbate canonico in magna continentia & sinceritate proprio labore manuum viuunt.

Cap. 5.

Osui Regis mors.

Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimo, qui est annus secundus, ex quo in Britanniam venit Theodorus, Osui Rex Nordan Humborum pressus est infirmitate, qua & mortuus est anno ætatis suæ quinquagesimo octauo: qui intantum eo tempore tenebatur amore Romanæ & Apostolicæ institutionis, vt si ab infirmitate saluaretur, etiam Romam venire, ibique ad loca sancta vitam finire dispo-neret: Vuilfridumque Episcopum ducem sibi itineris fieri, promissa non parua pecuniarum donatione, rogaret. Qui defunctus die decimoquinto Calendarum Martiarum, Ecgfridum filium regni hæredem reliquit. Cuius anno regni tertio Theodorus cogit Concilium Episcoporum vnà cum eis, qui canonica patrum statuta diligenter, & nôssent, magistris ecclesiæ pluribus. Quibus pariter congregatis, diligenter ea quæ vnitati pacis Ecclesiasticæ congruerent, eo, quo pontificem decebat, animo cœpit obseruanda docere. Cuius synodica actionis talis textus est:

Synodus Britannia, vel Anglia.

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, regnante in perpetuum ac gubernante suam Ecclesiam eodem Domino nostro Iesu Christo, placuit conuenire nos iuxta morem canonum venerabilium, tractaturos de necessarijs Ecclesiæ negocijs. Conuenimus autem die quarta decima mensis Septembris, in dictione prima, in loco, qui dicitur Herudford. Ego quidè Theodorus, quanuis indignus, ab Apostolica Sede destinatus Dorouernensis ecclesiæ Episcopus, & confacerdos ac frater noster

noſter reuerendiſſimus Biſi Orientalium Anglorum Epiſcopus, affuimus: cum quibus etiam frater & conſacerdos noſter Vuilfridus Nordan Humbroꝝum gentis Epiſcopus, per proprios legatarios affuit. Affuerunt & fratres & conſacerdotes noſtri Putta Epiſcopus Caſtelli Cantuariorum Rhofeſceſtir, Leutherius Epiſcopus Occidentalium Saxonũ, Vuinfridus Epiſcopus prouinciæ Mericorum. Cum quæ in vnum conuenientes, iuxta ordinem qui que ſuum reſediſſemus: Rogo, inquam, dilectiſſimi fratres, per timorem & amorem redemptoris noſtri, vt in communi omnes pro noſtra fide tractemus, vt quæque decreta ac diſſinita ſunt à ſanctis ac probabilibus patribus, incorruptè ab omnibus nobis ſeruentur.

Decreta ſanctorum patrum ſeruanda.

Hæc & alia complura, quæ ad charitatem pertinebant, vnitatemque Eccleſiæ conſeruandam, proſequutus ſum. Cum quæ explèſſem prolocutionẽ, interrogauimus vnumquemque eorum per ordiẽm, ſi conſentirent ea, quæ à patribus canonicè ſunt antiquitus decreta, cuſtodire. Ad quod omnes conſacerdotes noſtri reſpondentes dixerunt: Optimè omnibus placet, quæ diſſiniẽrunt ſanctorum canones patrum, nos quoque omnes alacri animo libentiſſimè ſeruare. Quibus ſtatim protuli eundem librum canonum, & ex eodem libro decem capitula, quæ per loca notaueram, quæ maximè nobis neceſſaria ſciebam, illis coram oſtendi, & vt hæc diligentius ab omnibus ſuſciperentur, rogauimus.

Primum capitulum, vt ſanctum diem paſchæ in commune omnes ſeruemus Dominica poſt quartamdecimam lunam primi menſis. Secundum, vt nullus Epiſcoporum parochiam alterius inuadat, ſed contentus ſit gubernatione creditæ ſibi plebis. Tertium, vt quæque monaſteria Deo conſecrata, nulli Epiſcoporum liceat ea in aliquo inquietare, nec quolibet diſcurrat, neque alicubi veniens abſque commendatiſ literis ſui præſulis ſuſcipiatur. Quod ſi ſemel ſuſceptus eſt, & noluerit inuitatus redire, & ſuſceptor, & is qui ſuſceptus eſt, excommunicationi ſubiacebit. Sextum, vt Epiſcopi atque clerici peregrini contenti ſint hoſpitalitatis munere oblato: nulli que eorum liceat vllum officium ſacerdotale abſque permiſſu Epiſcopi, in cuius parochia eſſe cognoſcitur, agere. Septimum, vt bis in anno ſynodus congregetur. Sed quia diuerſæ cauſæ impediunt, placuit omnibus in commune, vt Calendis Auguſti in loco, qui appellatur Cloſeshooh, ſemel in anno congregetur. Octauum, vt nullus Epiſcoporum ſe præferat alteri per ambitionem, ſed omnes agnoſcant tempus & ordinem conſecrationis ſuæ. Nonum capitulum in commune tractatum eſt, vt plures Epiſcopi, crefcente numero fidelium, augerentur. Sed de hac re ad præſens ſilemus. Decimum pro coniugijs, vt nulli liceat niſi legitimum habere connubium: nullus inceſtum faciat, nullus coniugem propriam, niſi, vt ſanctum Euangelium docet, fornicationis cauſa relinquat. Quod ſi quiſquam propriam expulerit coniugem, legitimo ſibi matrimonio coniunctam, ſi Chriſtianus eſſe rectè voluerit, nulli alteri copuletur, ſed ita permaneat, aut propriæ reconcilietur coniugi.

X. Canones ſanctorum Patrum.

Matth. 5. Reſuſcitã co. iux propter adulterium, nõ eſt alteri copulanda.

His itaque capitulis in commune tractatis ac diſſinitis, vt nullum deinceps ab aliquo noſtrum oriatur contentioſis ſcandalum, aut alia pro alijs diuulgentur, placuit vt quæque diſſinita ſunt, vnusquisque noſtrum manũs propriæ ſubſcriptione confirmet. Quiſquis igitur contra hanc ſententiam iuxta decreta canonum, noſtra etiam conſeſſione ac ſubſcriptione manũs noſtræ confirmatam, quoquo modo minuerit, eamque infringere tentauerit, nouerit ſe ab omni officio ſacerdotali & noſtra ſocietate ſeparatum. Diuina nos gratia in vnitrate ſanctæ Eccleſiæ ſuæ viuenteſ, cuſtodiat incolumes.

Nota penã corum, qui ſacros canones violant.

Facta autem eſt hæc ſynodus anno ab incarnatione Domini ſexcentefimo ſeptuageſimo tertio: quo anno Rex Cantuariorũ Ecgbert menſe Iulio obierat, ſuccedente in regnum fratre Lothero, quod ipſe annos vndecim & menſes ſeptem tenuit. Biſi autem Epiſcopus Orientalium Anglorum, qui in præſata ſynodo fuiſſe perhibetur, ipſe erat ſucceſſor Bonifacij, vir multæ ſanctitatis & religionis. Nam Bonifacio poſt decem & ſeptrẽ annos Epiſcopatus ſui defuncto, Epiſcopus pro eo, Theodoro ordinante, factus eſt. Quo adhuc ſuperſtite, ſed grauiffima infirmitate ab adminiſtrando Epiſcopatu prohibito, duo ſunt pro illo Acci & Baðuine electi & conſecrati Epiſcopi.

pi. Ex quo vsque hodiè prouincia illa duos habere solet Episcopos.

Cap. 6.
Vuinfridus
Episcopus
propter in-
obedentiã
deponitur.

Non multo post hæc elapso tempore, offensus à Vuinfrido Merciorum Episcopo per meritum cuiusdam inobedentiã Theodorus Archiepiscopus, deposiuit eum de Episcopatu, post annos accepti Episcopatus non multos, & in loco eius ordinauit Episcopum Sexuulfum, qui erat constructor & Abbas monasterij, quod dicitur Medeshamstedi, in regione Giruorum. Depositus verò Vuinfridus, redijt ad monasterium suum, quod dicitur Aetbearne, ibique in optima conuersatione vitam finiuit.

Cap. 7.

Quartus Occidentalium Saxonum Antistes Eleutherius fuit: siquidem primus Birinus, secundus Agilbertus, tertius extitit Vini. Cumque mortuus esset Conualch, quo regnante idem Eleutherius Episcopus factus est, acceperunt subreguli regnum gentis, & diuisum inter se tenuerunt annis circiter decem. Ipsiisque regnantibus, defunctus est ille, & Episcopatu functus Hæddi, qui pro eo consecratus est à Theodoro in ciuitate Londonia: cuius Episcopatus tempore deuictis atque amotis subregulis, Ceadualla suscepit imperium. Et cum duobus annis hoc tenuisset, tandem superni regni amore compunctus, reliquit, eodem adhuc præfule ecclesiam gubernante: ac Romam abiens, ibi vitam finiuit.

Ceadualla
Rex obit
Romæ.

Edilredus
rex vastat
ecclesias &
monasteria.

Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimo septimo, cum Edilred Rex Merciorum, adducto maligno exercitu Cantiam vastaret, & ecclesias ac monasteria sine respectu pietatis, vel diuini timoris, sceleraret, ciuitatem quoque Rhofi, in qua erat Putta Episcopus, quantum eo tempore absens, communi clade absumpsit. Quod ille ubi comperit, ecclesiam videlicet suam rebus ablatis omnibus depopulatam, diuertit ad Sexuulfum Merciorum Antistitem, & accepta ab eo possessione ecclesie cuiusdam, & agelli non grandis, ibidem in pace vitam finiuit, nil omnino de restaurando Episcopatu suo agens, quia magis in Ecclesiasticis, quam in mundanis rebus erat industrius: sed in illa solum ecclesia Deo feruens, & ubicunque rogabatur, ad docenda Ecclesiastica carmina diuertens. Pro quo Theodorus in ciuitate Rhofi Vuilhelmum consecrauit Episcopum. Sed illo post non multum temporis præinopia rerum ab Episcopatu decedente, atque ad alia loca secedente, Gebmundum pro eo substituit Antistitem.

Vuilfridus
Episcopus
pellitur e
sede sua.

Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimo octauo, qui est annus Imperij Regis Ecgfridi octauus, apparuit mense Augusto stella, quæ dicitur cometa, & tribus mensibus permanens, matutinis horis oriebatur, excelsum radiantis flammæ quasi columnam præferens. Quo etiam anno orta inter ipsum Regem Ecgfridum, & reuerendissimum Antistitem Vuilfridum dissensione, pulsus est idem Antistes à sede sui Episcopatus, & duo in locum eius substituti Episcopi, qui Nordan Humbrorum genti præsent: Bosa videlicet, qui Deirorum; & Eata, qui Berniciorum prouinciam gubernaret: hic in ciuitate Eboraci, ille in Hagustaldensi siue in Lindisfarnensi ecclesia cathedram habens Episcopalem, ambo de monachorum collegio in Episcopatus gradum adsciti. Cum quibus & Eadhedus in prouinciam Lindisfarrum, quam nuperrimè Rex Ecgfridus, superato in bello & fugato Vulphere, obtinuerat, ordinatur Episcopus: Et hunc primum eadem prouincia proprium accepit præfulem, secundum Edeluinum, tertium Eadgarium, quartum Cimperthum, quem in præsentem habet: habebat enim ante Eadhedum Antistitem Sexuulfum, qui etiam Merciorum, & mediterraneorum Anglorum simul Episcopus fuit. Vnde & expulsus de Lindissi, in illarum prouinciarum regimine permanit. Ordinati sunt autem Eadhed, Bosa & Eata Eboraci ab Archiepiscopo Theodoro: qui etiam post tres abcessione Vuilfridi annos, horum in numero duos addidit Antistites, Tumbertum ad ecclesiam Hagustaldensem, remanente Eata ad Lindisfarnensem, & Trumuini ad prouinciam Piciorum, quæ tunc temporis Anglorum erat imperio subiecta. Eadhedum de Lindissi reuersum, eò quòd Edilredus prouinciam recepisset, Rhipensi ecclesie præfecit.

Cap. 17.
Synodus
Anglicæ Epi-
scoporum.

His temporibus audiens Theodorus fidem Ecclesie Constantinopoli per heresim Eutychetis multum esse turbatam, & Ecclesias Anglorum, quibus præerat, ab huiusmodi labe immunes perdurare desiderans, collecto venerabilium sacerdotum, doctorumque plurimorum cœtu, cuius essent fidei singuli, sedulus inquirebat, omniumque vnanimem in fide catholica reperit consensum. Et hunc synodalibus literis ad instructionem memoriamque sequentium commendare curauit. Quarum videlicet literarum istud exordium est:

In

In nomine Domini nostri Iesu Christi Saluatoris, imperantibus dominis pijs-
 nostris, Ecgrido Rege Humbronensium, anno decimo regni eius, sub die decimo-
 quinto Calendarum Octobris, Indictione octaua: & Edilredo Rege Mercensium,
 anno sexto regni eius: & Alduulfo Rege Estranglorum, anno decimosextimo regni
 eius: & Lodthario Rege Cantuariorum, regni eius anno septimo: presidente ipso
 Theodoro, gratia Dei Archiepiscopo Britanniae insulae, & ciuitatis Dorouernis, vna
 cum eo sedentibus ceteris Episcopis Britanniae insulae, viris venerabilibus, propositis
 sacrosanctis Euangelijs, in loco, qui Saxonico vocabulo Hedtsfeld nominatur, pariter
 tractantes, fidem rectam & orthodoxam exposuimus, sicut Dominus noster Iesus
 in carnatus tradidit discipulis, qui praesentialiter viderunt & audierunt sermones
 eius: atque sanctorum patrum tradidit symbolum: & generaliter omnes sancti do-
 cuerunt & vniuersales synodi, & omnis probabiliu[m] catholicae Ecclesiae Docto-
 rum chorus. Hos itaque sequentes nos pie atque orthodoxe, iuxta diuinitus inspira-
 tam doctrinam eorum professi, credimus consonanter & confitemur secundum
 sanctos patres, proprie & veraciter, patrem & filium, & spiritum sanctum Trinitatem
 in vnitatem consubstantialem, & vnitatem in Trinitate: hoc est, vnum Deum in tribus
 subsistentijs vel personis consubstantialibus, aequalis gloriae & honoris. Et post multa
 huiusmodi, quae ad rectae fidei confessionem pertinebant, haec quoque sancta synodus
 suis literis addidit:

Suscipimus sanctas & vniuersales quinque synodos beatorum & Deo acceptabi-
 lium patrum, id est, qui in Nicea congregati fuerunt, trecentorum decem & octo, V. Synodi
 generales.
 contra Arrium impijsimum & eiusdem dogmata: Et in Constantinopoli centum
 quinquaginta contra vesianam Macedonij & Eudoxij, & eorum dogmata: Et in
 Epheso primo ducentorum contra nequissimum Nestorium, & eiusdem dogmata:
 Et in Chalcedone ducentorum & triginta contra Eutychem & Nestorium, & eorum
 dogmata: Et iterum in Constantinopoli quinto congregati sunt concilio, in tem-
 pore Iustiniani minoris contra Theodorum & Theodoretum & Ibae epistolas &
 eorum dogmata, contra Cyrillum. Et paulopost: Et synodum, quae facta est in Vr-
 be Roma in tempore Martini Papae beatissimi, indictione octaua, Imperante Con-
 stantino pijsissimo anno nono. Suscipimus & glorificamus Dominum nostrum Ie-
 sum Christum, sicut isti glorificauerunt, nihil addentes vel subtrahentes, & anathe-
 matizamus corde & ore, quos anathematizauerunt: & quos susceperunt, suscipi-
 mus, glorificantes Deum patrem sine initio, & filium eius vnigenitum, ex patre ge-
 neratum ante secula, & spiritum sanctum procedentem ex patre & filio inenarrabili-
 ter, sicut praedicauerunt hi, quos memorauimus supra, sancti Apostoli, & prophetae,
 & doctores. Et nos omnes subscribimus, qui cum Theodoro Archiepiscopo fidem
 catholicam exposuimus. Processio
 Spiritus
 sancti ex
 patre &
 filio.
 Cap. 18.

Intererat huic synodo, pariterque catholicae fidei decreta firmabat, vir venerabilis
 Iohannes Archicantor ecclesiae sancti Apostoli Petri, & Abbas monasterij beati Mar-
 tini, qui nuper venerat a Roma per iussione[m] Papae Agathonis, duce reuerendissimo
 Abbate Biscopo, cognomine Benedicto. Cum autem idem Benedictus construxisset
 monasterium Britanniae in honorem beatissimi Apostolorum Principis, iuxta ostium
 fluminis Vuyri, venit Romam cum cooperatore ac socio eiusdem operis Ceolfrido,
 qui post ipsum eiusdem monasterij Abbas fuit, (quod & ante saepius facere consueue-
 rat) atque honorifice a beatae memoriae Papa Agathone susceptus est: petijtque & ac-
 cepit ab eo munimentum libertatis monasterij, quod fecerat, epistola priuilegij ex
 autoritate Apostolica firmatum, iuxta quod Ecgridum Regem voluisse, ac licentiam
 dedisse nouerat: quo concedente, & possessionem terrae largiente, ipsum monaste-
 rium fecerat. Accepit & praefatum Iohannem Abbatem in Britanniam perducen-
 dum, quatenus in monasterio suo cursum canendi annum, sicut ad sanctum Pe-
 trum Romae agebatur, edoceret. Egitque Abbas Iohannes, vt iussione[m] acceperat
 Pontificis, & ordinem videlicet, & ritum canendi ac legendi viua voce praefati mona-
 sterij Cantores edocendo, & ea, quae totius anni circulus in celebratione dierum fe-
 storum poscebat, etiam literis mandando: quae haecenus in eodem monasterio ser-
 uata, & a multis iam sunt circunquaque transscripta. Monasterium
 S. Petri con-
 struitur.
 Nota de an-
 nuo canen-
 di cursu.

Non solum autem idem Iohannes ipse monasterij fratres docebat, verum de omni-
 bus penè eiusdem prouinciae monasterijs ad audiendum eum, qui cantandi erant pe-
 riti, confluebant. Sed & ipsum per loca, in quibus doceret, multi inuitare curabant.

Synodus
Martini
Papæ.

Cura Aga-
thonis Pa-
pæ de eccle-
siam Dei.

Cap. 21.

Pacis reco-
nditor S.
Theodorus.

Ex lib. 5.
cap. 8.

Obitus The-
odori Epi-
scopi.

Ecclesi. 44.

Epitaphium
eius.

Ipse autem, excepto cantandi vel legendi munere, & aliud in mandatis ab Apostolico Papa acceperat, ut, cuius esset fidei Anglorum Ecclesia, diligenter edisceret, Romanique; rediens referret. Nam & synodum beati Papæ Martini, centum quinque Episcoporum consensu, non multo antè Romæ celebratam, contra eos maximè, qui vnam in Christo operationem & voluntatem prædicabant, secum veniens attulit, atque in præfato religiosissimi Abbatis Benedicti monasterio transcribendam commendauit. Tales nanque eo tempore Constantinopolitanæ Ecclesiæ fidem multum turbauerant. Sed Domino donante, proditi iam tunc & victi sunt. Undè volens Agatho Papa, sicut in alijs prouincijs, ita etiã in Britannia, qualis esset status Ecclesiæ, quomodo ab hereticorum contagijs castus, ediscere, hoc negotium reuerendissimo Abbati Iohanni, in Britanniam destinato, iniunxit. Quamobrèm collecta pro hoc in Britannia synodo, quam diximus, inuenta est in omnibus fides catholica inuiolata, datumque illi exemplar eius Romam perferendum. Verùm ille patriam reuertens, non multo post, quam Oceanum transijt, arreptus infirmitate, ac defunctus est, corpusque eius ab amicis propter amorem sancti Martini, cuius monasterio præerat, Turonis delatum, atque honorificè sepultum est. Nam & benigno ecclesiæ illius hospitio, cum in Britanniam iret, exceptus est, rogatusque multum à fratribus, ut Romam reuertens, illo itinere reuertetetur, atque ad eam diuerteret ecclesiam. Denique ibidem adiutores itineris & iniuncti operis accepit, à quibus, etsi in itinere defunctus est, nihilominus exemplum catholice fidei Anglorum, Romam perlatum est, atque ab Apostolico Papa, omnibusque, qui audire vel legere, garantissimè susceptum.

Anno Ecgfridi nono, conferto graui prælio inter ipsum & Edilredum Regem Merciorum iuxta fluium Treanta, occisus est Elbuini frater Regis Ecgfridi, iuuenis circiter decem & octo annorum, vtrique prouinciæ multum amabilis. Nam sororem eius, quæ dicebatur Osthridi, Rex Edilred habebat uxorem. Cumque materies belli acrioris, & inimicitie longioris inter Reges populosque feroces videretur exorta, Theodorus Deo dilectus Antistes, diuino fretus auxilio, salutifera exhortatione ceptum tanti periculi funditus extinguit incendium, adeo ut pacatis alterutrum Regibus ac populis, nullius anima hominis pro interfecto Regis fratre, sed debita solummodo multa pecuniæ Regi vltori daretur. Cuius fœdera pacis multo exinde tempore inter eosdem Reges eorumque regna durarunt.

Anno autem post hunc, quo Cedualla Romæ defunctus est, proximo, id est, sexcentesimo nonagesimo incarnationis Dominicæ, Theodorus beatæ memoriæ Archiepiscopus, senex & plenus dierum, id est, annorum octoginta & octo, defunctus est. Quem se numerum annorum fuisse habiturum, ipse iam dudum somnij reuelatione edoctus, suis prædicere solebat. Mansit autem in Episcopatu annis viginti duobus, sepultusque est in ecclesia sancti Petri, in qua omnium Episcoporum Dorouernensium sunt corpora deposita. De quo vnà cum confortibus eiusdem sui gradus, rectè & veraciter dici potest, quia corpora ipsorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum viuet in generatione & generationem.

Vt enim breuiter dicam, tantum profectus spiritalis, tempore præfulatus illius Anglorum Ecclesiæ, quantum nunquam antea potuere, ceperunt. Cuius personam, vitam, ætatem & obitum, Epitaphium monumenti ipsius, versibus heroicis triginta & quatuor palàm ac lucidè cunctis illò venientibus pandit. Quorum primi sunt hi:

Hic sacer in tumba pausat cum corpore præsul,
Quem Theodorum nunc lingua Pelasga vocat.
Princeps Pontificum, felix, summusque sacerdos,
Limpida discipulis dogmata diseruit. Vltimi autem hi:
Nanque diem nonam decimam Septembris habebat,
Cum carnis claustra spiritus egreditur.
Alma noua scandens felix consortia vitæ,
Ciuiibus Angelicis iunctus in arce poli.

MARTYRIUM S. Eustachij, vxoris & filiorum eius, quorum natalis in vigesimum diem Septembris incidit, quærat lector in sexto Tomo secundo Nouembris. Martyrium verò Faustij & Euilafij in primo Tomo sexta Februarij.

COM-